

Vergeet-mij-nietjes

Valerianella rimosa Bastard (Geoorde veldsla) na 20 jaar teruggevonden

René (C.M.J.) van Moorsel & Baudewijn Odé***

* Eykmanlaan 407, 3571 JR Utrecht.

** Stichting FLORON, Postbus 9514, 2300 RA Leiden;
e-mail: ode@floron.leidenuniv.nl

Tijdens het FLORON-kamp in Doesburg werd op 14 juni 2002 een gemeenschappelijk bezoek gebracht aan de uiterwaarden bij Cortenoever (gemeente Brummen). Daarbij werd een tweetal akkers bekeken. Beide akkers zijn eigendom van SBB en worden als akkerreservaat met winterrogge beheerd. Tot grote verrassing van de eerste auteur werd in beide akkers *Valerianella rimosa* (Geoorde veldsla; Fig. 1) aangetroffen.

Het is meer dan 20 jaar geleden dat de soort op een natuurlijke standplaats gevonden is.¹ *Valerianella rimosa* is voorheen het meest recent in 1998 aangetroffen in de gemeente Beuningen op de noordrand van een stenen kade bij de ingang van het Maas-Waalkanaal, maar hier is duidelijk sprake van een adventief voorkomen.²

Beide akkerreservaten bij Cortenoever zijn al zeer lang als reservaat in gebruik; er is altijd winterrogge verbouwd en er zijn nooit soorten uitgezaaid³, zodat de aanwezige planten uit de zaadvoorraad afkomstig moeten zijn.

Op de tweede akker werd een vegetatieopname gemaakt die tot het *Caucalidion platycarpi* gerekend kan worden op grond van het voorkomen van een aantal karakteristieke kruiden zoals *Valerianella rimosa*, *Legousia speculum-veneris* (Groot spiegelklokje), en *L. hybrida* (Klein spiegelklokje).^{4 5}

Vermeldenswaard is verder *Odontites vernus* subsp. *vernus* (Akkerengentroost), die alleen in de eerste akker is aangetroffen. In de tweede akker is ook *Veronica triphyllos* (Handjesereprijs) bekend.⁶

Het zoeken naar *Valerianella rimosa* tussen de eveneens aanwezige *V. locusta* (Gewone veldsla) viel de meeste deelnemers aan de excursie zwaar. Dit bleek vooral te maken te hebben met het zoekbeeld van de deelnemers naar planten met een zelfde groeiwijze als *V. locusta*. Planten van *V. rimosa* zijn echter in het algemeen veel groter en de deelnemers zochten als het ware 'een etage te laag'. Omdat de hoogte van de planten een gemakkelijke manier kan zijn om zeldzame soorten tussen de algemene soorten uit te vissen, willen we enige aandacht besteden aan dit aspect van de inheemse Veldsla-soorten.

Fig. 1. Bloeiwijze van *Valerianella rimosa* Bastard.

Fig. 2. Habitus van a. *Valerianella dentata* (L.) Pollich (de habitus van *V. rimosa* Bastard is hier niet van te onderscheiden) en b. *Valerianella locusta* (L.) Laterr.⁷

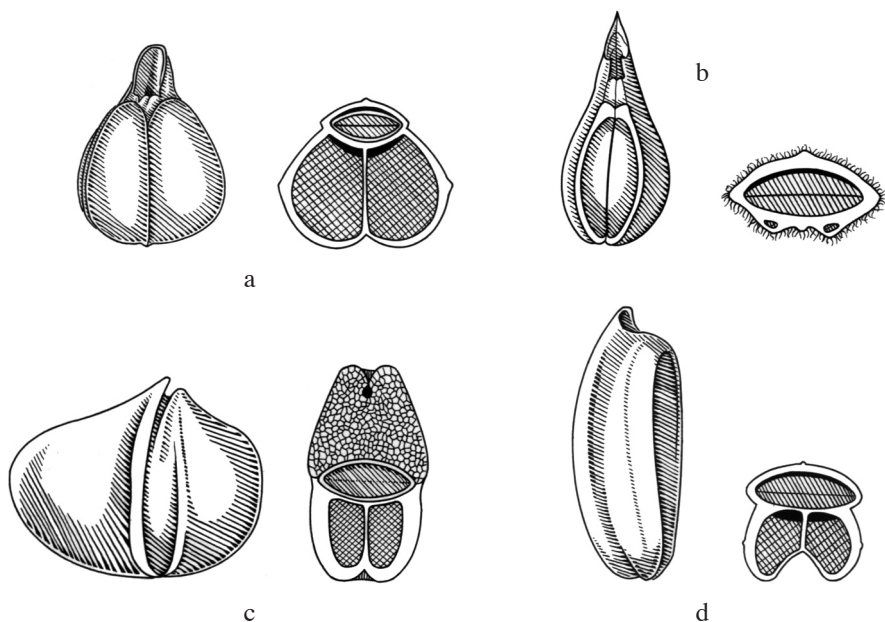

Fig. 3. a–d. Vruchten in zijaanzicht en dwarsdoorsnede: a. *Valerianella rimosa* Bastard, b. *V. dentata* (L.) Pollich, c. *V. locusta* (L.) Laterr. en d. *V. carinata* Loisel.⁸

Valerianella locusta en *V. carinata* (Gekielde veldsla) hebben in Nederland meestal een gedrongen groeivorm, terwijl *V. rimosa* en *V. dentata* (Getande veldsla) een veel ijlere groeivorm hebben en meestal ook (veel) groter zijn (Fig. 2). Ook de bladvorm kan aanknopingspunten bieden: bij de twee laatstgenoemde soorten zijn de grondstandige bladen lancetvormig, 4–8× zo lang als breed en aan de basis meestal getand. De grondstandige bladen van de eerste twee soorten zijn meestal gaafrandig, ovaal tot spatelvormig en 2–5× zo lang als breed.⁷

De **doorslaggevende** kenmerken zijn in de vrucht gelegen (Fig. 3).⁸ Zodra er een bloeiwijze ontwikkeld is kunnen hieruit altijd wel vruchten gepeuterd worden, dit gaat zelfs vaak beter na droging van het materiaal.

1. R. van der Meijden. 1996. Heukels' Flora van Nederland, ed. 22. Groningen.
2. 1 juli 1998, hok 185–430, leg. J. Bijkerk, G.M. Dirkse & S.M.H. Hochstenbach. Een gedeelte van het exemplaar is opgeborgen in het herbarium van het natuurmuseum Nijmegen. De plant werd aangetroffen samen met *Sedum acre*, *Inula britannica*, *Herniaria glabra*, *Potentilla supina*, *Taraxacum spec.*, *Festuca arundinacea*, *Bryum argenteum* en *Didymodon vinealis*.
3. Mondelinge mededeling L.J. van den Berg, Provincie Gelderland.
4. J.H.J. Schaminée, E.J. Weeda & V. Westhoff. 1998. De vegetatie van Nederland 4: 213. Leiden.
5. Oppervlak: 1×3 m² coördinaten 211,575–457,166, hoogte kruidlaag 90 cm, bedekking kruidlaag 60%, bedekking moslaag 5%; opname 14 juni 2002 door L.J. van den Berg, R.C.M.J. van Moorsel, A.J. Rossenaar, W.J. van der Slikke & T. Spruijt. Deze opname is toegevoegd aan het opnamebestand van de Provincie Gelderland.

6. B. Odé & R. Beringen. 2000. Floristisch Meetnet Oevers Zoete Rijkswateren 1999; uitwerking Rijntakken en evaluatie eerste ronde. FLORON-rapport 20 / RIZA nota nr. 2000.023.
7. H. Hofmeister & E. Garve. 1998. Lebensraum Acker 2, neubearbeitete Auflage. Berlijn.
8. F. Weberling. 1981. Rubiaceae. Flora Neerlandica 4, 6: 115; Valerianaceae. Flora Neerlandica 4, 6: 118. Amsterdam

Boekaankondigingen

Alterra-rapporten

Deze rapporten zijn te bestellen door overmaking van het vermelde bedrag op bankrekening 36.70.54.612 t.n.v. Alterra te Wageningen, onder vermelding van het gewenste rapportnummer.

G.H.P. Arts, H. van Dam, F.G. Wortelboer, P.W.M. van Beers & J.D.M. Belgers, *De toestand van het Nederlandse ven*, Wageningen, 2002, 123 pag. incl. bijlagen, € 24, Alterra-rapport 542 / AquaSense-rapport 02.1715.

A.P.P.M. Clerkx, M.E. Sanders & R.J. Bijlsma, *Bosdynamiek in bosreservaat Het Leesten*, Wageningen, 2002, 55 pag. incl. bijlagen, € 22, Alterra-rapport 556.

A.P.P.M. Clerkx, S.M.J. Wijdeven & M.E. Sanders, *Bosdynamiek in bosreservaat Lheebroeker Zand*, Wageningen, 2002, 55 pag. incl. bijlagen, € 22, Alterra-rapport 537.

S.P.J. van Delft, J.R. Runhaar, T. Hoogland & P.C. Jansen, *Verdrogingskartering in natuurgebieden. Proefkartering Strijper Aa*, Wageningen, 2002, 86 pag. incl. bijlagen + 1 CD-Rom met kaarten, € 22, Alterra-rapport 566.1.

S.P.J. van Delft, J. Holtland, J.R. Runhaar, P. Mekking & P.C. Jansen, *Verdrogingskartering in natuurgebieden. Proefkartering Beekvliet*, Wageningen, 2002, 108 pag. incl. bijlagen + 1 CD-Rom met kaarten, € 27, Alterra-rapport 566.2.

B.S.J. Nijhof, *Vegetation succession in floodplain flats. Inventarisatie and modelling of measured data and expert judgement*, Wageningen, 2002, 52 pag. incl. 6 schema's van successie modellen, € 18, Alterra-rapport 529 / CFR project report 5.

H. Rosing, F. de Vries, A.J.M. Koomen & G.J. Maas, *Definitiestudie inventarisatie bodemkundige aardkundige waarden. Signalering van kenmerkende bodemkundige gebieden in de Provincies Noord-Holland en Overijssel*, 2002, 96 pag. incl. bijlagen, € 41, Alterra-rapport 538.

J.R. Runhaar, J.H.J. Schaminée, S.M. Hennekens & M. van't Zelfde, *Herziening Landelijk Ecotopensysteem. Voorstudie*, Wageningen, 2002, 74 pag. incl. bijlagen, € 18, Alterra-rapport 551.

F.P. Sival, P.C. Jansen, B.S.J. Nijhof & A.H. Heidema, *Overstroming en vegetatie: Literatuurstudie over de effecten van overstroming op voedselrijkdom en zuurgraad*, Wageningen, 2002, 66 pag. incl. bijlagen, € 18, Alterra-rapport 335.

*C. Buter, H. Backx & A. Gladdines, *De mosflora van het natuurreservaat De Berk en haar randgebieden*, Breda, 2002, 101 pag., rapport KNNV afd. Breda + Roosendaal. Info: C. Buter, tel. 0161-223857.

H. Coops (red.), *Ecologische effecten van peilbeheer: een kennisoverzicht*, Lelystad, 2002, RIZA/RIKZ/DWW, Ministerie van Verkeer en Waterstaat, 136 pag., € 11 (betaling na levering), RIZA rapport 2002.040 (Rapport RIKZ/2002.041; DWW rapport nr. DWW-2002-053). Info: Cabri Mail-service, tel. 0320-285333 (e-mail: riza@cabri.nl).

*B. van Gennip & F.H. Severijn, *Toelichting bij de vegetatiekartering Boschplaat 1999*, Delft, 2002, Rijkswaterstaat/Meetkundige Dienst, afdeling GAE, 56 pag. + 5 bijlagen incl. vegetatiekaarten. Info: D.J. de Jong, tel. 0118-672284.